

Το Περιοδικό
14 Απριλίου 1995
Τεύχος 466

ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

ΠΑΡΙΣΙ

Διαδρομή στην Τέχνη και τη Διανόηση

Ο Κύπριος
ζωγράφος
Κωνσταντίνος
Γιαννικούρης στο
χωριό Μοντπεϊρί,
στην κεντρική
Γαλλία όπου ζει και
εργάζεται.

Με «Ένα Άλλο Οδοιπορικό» που κυκλοφορεί αυτές τις μέρες σε βιβλίο, ο Πανίκος Παιονίδης μοιράζεται με τους αναγνώστες τις αναμνήσεις και συγκινήσεις που χάρισαν σ' αυτόν και στη γυναίκα του Έλλη, τα ταξίδια σε διάφορα μέρη και πλάτη της Γης. Στο απόσπασμα για το Παρίσι περιγράφονται με απλότητα αλλά και λυρισμό οι εμπειρίες με μεγάλα ονόματα της Τέχνης και της Διανόησης, όπως του Έλληνα σκηνοθέτη Κώστα Γαβρά, του Γάλλου φιλόσοφου και λογοτέχνη Λουί Αραγκόν, του Κύπριου ζωγράφου Κώστα Γιαννικούρη και της Γαλλίδας συγγραφέως Αν Φιλίπ, χήρας του μεγάλου ηθοποιού Ζεράρ Φιλίπ. Έτσι θυμούνται, λοιπόν, ο Πανίκος και η Έλλη Παιονίδη τόπους και πρόσωπα..

ΤΟΥ ΠΑΝΙΚΟΥ ΠΑΙΟΝΙΔΗ

ΑΔΙ.37

Οι ορίζοντες του Παρισίου είναι απέραντοι. Εδώ δημιουργούσε τους κόσμους του ο Κώστας Γαβράς, μια γνωριμία της δεκαετίας του '60 σ' ένα από τα Φεστιβάλ της Μόσχας, όπου παρουσίασε μian από τις πρώτες του ταινίες, το «Ένας άντρας παραπάνω», μια ταινία για τη γαλλική αντίσταση. Θυμάμαι, προγευματίσαμε με την Ελλη στο εστιατόριο του ξενοδοχείου οπότεν ήρθε και κάθησε στο γειτονικό τραπέζι ένα ζευγάρι. Ο άντρας από πρώτη ματιά μεσογειακός, εκείνη ψηλή, λεπτή, ξανθή, μ' ένα πρόσωπο αποφασιστικό. Συστηθήκαμε, Κώστας και Μισέλ, κάναμε παρέα κι από τότε διατηρήσαμε στενή επαφή. Στην αρχή πηγαίναμε και τους βλέπαμε στην οδό Σεβερίν, ένα στενό δρομάκι μ' εστιατόρια τριγύρω και τουρίστες να πηγαίνονται, δυο βήματα από το μετρό Σεν Μισέλ. Το διαμέρισμα μικρό, όλο βιβλία στους τοίχους, στα καθίσματα κι ο Κώστας γλυκός, σεμνός, πρόθυμος να καθήσει αντίκρι σου και να μιλήσει πάνω σε οποιοδήποτε θέμα. Κι η Μισέλ μια δυναμική παρουσία, στο πλάι του, δημοσιογράφος με όνομα που 'γινε γνωστό διεθνώς όταν πήγε στο Βιετνάμ στα χρόνια που θέριζε ο θάνατος, πέρασε στους Βιετκόγκ κι έμεινε μαζί τους αρκετές βδομάδες. Αργότερα πήγε στα μέτωπα της Λατινικής Αμερικής κι έγραψε για τους Τουπαμάρος για να περάσει τελευταία στον κινηματογράφο, να γίνει παραγωγός για ν' αναδείξει νέα ταλέντα σκηνοθέτες.

Στο κάθε καινούργιο ταξίδι στο Παρίσι ο Κώστας είχε και κάτι καινούργιο να μας πει. Η κάθε καινούργια του ταινία είναι το γέννημα και θρέμμα μιας βασανιστικής μελέτης και συλλογιστικής. Ποτέ δεν επαναλαμβάνεται. Στις σημειώσεις μου διαβάζω:

«Πιστεύω στη συνεχή επανάσταση με την έννοια της συνεχούς ανανέωσης των ιδεών... Κάθε φορά που κάνουμε μια ταινία, έναν πίνακα, ένα βιβλίο δεν μπορούμε να επαναλάβουμε το προηγούμενο».

Κι αμέσως πιο κάτω έχω μια σημείωση δικών του πάλι σκέψεων:

«Τι έγινε εκεί στις σοσιαλιστικές χώρες; Καθήσανε πάνω σε μια κατάσταση και δε θέλανε ν' αλλάξουν τίποτα. Συνεχίζανε να δρουν μέσα στην ίδια ιδέα και φτάσανε στην καταστροφή που βλέπουμε σήμερα».

Μου άρεσε να κάθομαι και να τον ακούω και στα πιο κατοπινά χρόνια και τον ηχογραφώ. Έχω τρεις γεμάτες μαγνητοταινίες με συνεντεύξεις που πήρα το '90 και το '93 στο καινούργιο του, το πιο άνετο σπίτι, στην οδό Σεν Ζακ, στη γειτονιά των Κήπων του Λουξεμβούργου. Όντας έντονα πολιτικοποιημένος, μ' ένα δικό του τρόπο, ήταν πάντα ενημερωμένος, μέχρι και τις

τελευταίες λεπτομέρειες, για το τι γίνονταν σ' όλα τα πλάτη και μήκη. Όλες του οι ταινίες καταγράφουν, μ' ένα βαθύτερο τρόπο, ένα μεγάλο πρόβλημα. Ξεκινώντας από το κλασικό πια «Ζ», που 'γινε στα χρόνια της Χούντας σύμβολο αγώνα διεθνώς, ενάντια στη δικτατορία, και πηγαίνοντας στην «Ομολογία», όπου χρησιμοποιώ και πάλι δικές του ερμηνείες, «υπάρχει η ηθική, που έχει καταστραφεί από τους ίδιους μηχανισμούς τελικά, μέσα σ' ένα σύστημα που είναι το αντίθετο μ' εκείνο της Άκρας Δεξιάς». Ακολουθούν: «Κατάσταση Πολιορκίας», με το ηφαιστειο της Λατινικής Αμερικής στο επίκεντρο, το «Ειδικό Δικαστήριο», μια ταινία

Ο Πανίκος Παιονίδης με τη Γαλλίδα συγγραφέα Αν Φιλίπ, σύζυγο του μεγάλου ηθοποιού Ζεράρ Φιλίπ, που έφυγε τόσο γρήγορα.

για την κατοχή στη Γαλλία, ο πολυβραβευμένος «Αγνοούμενος», οι «Προδομένοι», το «Μουσικό Κιβώτιο», Χρυσή Άρκτος του Φεστιβάλ Βερολίνου κ.ά. Κάποια στιγμή μετάφερε τις κάμερές του στην καρδιά του προβλήματος Εβραίων - Αράβων.

Δεν ξεχνώ μian κουβέντα μου στη Νέα Υόρκη με τον Πρόεδρο της κινηματογραφικής εταιρίας «Μανχάταν Πρότζεκτ», τον Ντέιβιτ Μπράουν, που είχε γυρίσει τον «Παίχτη». Προσπαθούσα να στρέψω την προσοχή του στην Κύπρο, και το ιδανικό του χώρου απ' όλες τις πλευρές για κάποια ταινία κι εκείνος από μόνος του άρχισε να μου μιλά για το πόσο μεγάλος σκηνοθέτης είναι ο Γαβράς και, μαζί πόσο εμπορικός. Μου μίλησε και για το συμπατριώτη μας σκηνοθέτη, το Μιχάλη Κακογιάννη και τη δική του μεγάλη αξία που τη γνώριζε από πρώτο χέρι.

Με τον Κώστα μιλήσαμε πολλές φορές για την Κύπρο και για μια ταινία, που θα μπορούσε να βγάλει προς τα έξω το μεγάλο της δράμα κι η κατάληξη ήταν πάντα η απουσία μιας καλής ιστορίας. Κάποτε, πρέπει να πω, τον κέντρισε η περίπτωση Γιωρκάτζη, η αντιφατικότητα της μορφής, μου ζήτησε

στοιχεία, λεπτομέρειες, το θέμα όμως δεν προχώρησε. Πιο πρόσφατα τον κέντρισε και η τραγική μοίρα της Αμμοχώστου κι όταν τελικά ήρθε στο νησί την Άνοιξη του '94 είδε επιτόπου το σκηνικό. Και θα ξανάρθει, το υπόσχεται, όταν θα τελειώσει την καινούργια ταινία που προγραμματίσει...

ΛΟΥΙ ΑΡΑΓΚΟΝ ΜΕΣΩ... ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ

Ανεπανάληπτο θα μείνει το καλοκαίρι του '82. Ακόμη και με τα πόδια θα πηγαίναμε για ν' ανταποκριθούμε στην πρόσκληση του Λουί Αραγκόν. Πήραμε με το Φιάτ που ενοικιάσαμε, τη δημοσιά που οδηγεί στο γαλλικό νότο μέσα από την Κλερμόν Φερά. Λίγα μόνο χιλιόμετρα πιο πέρα δεσπόζει πάνω σ' ένα λόφο στ' αριστερά ένας ψηλός μεσαιωνικός πύργος και τριγύρω βρίσκεται απλωμένο το μικροσκοπικό χωριουδάκι Μονπτεϊρί. Και κάτω ακριβώς από τον Πύργο, που 'ναι όπως μας είπαν της ίδιας περιόδου με τον Πύργο του Κολοσσιού, ορθώνεται όλο πέτρα το σπίτι και το εργαστήρι του Κύπριου ζωγράφου Κωνσταντίνου Γιαννικούρη και της Τσέχας συζύγου της Κατερίνας, με τις καταπληκτικές ταπισερί. Το έχτισε ο ίδιος ο Κωνσταντίνος, σχεδόν μόνος, κουβαλώντας πέτρα την πέτρα στους γερούς του ώμους.

Το Μονπτεϊρί και το σπίτι του Κωνσταντίνου και της Κατερίνας και των δυο παιδιών τους του Αλέξανδρου και του Οδυσσέα είναι πάντα για μας ένα πρέπει στις εξορμήσεις μας στη Γαλλία πέρα από το Παρίσι. Οι κουβέντες από τις προηγούμενες συζητήσεις πάνω στα πιο διαφορετικά θέματα λες και κυκλοφορούν μετώρες στο άνετο, ζεστό «καθιστικό» τους με τον αργαλειό στη μια γωνιά ενώ τριγύρω περιμένουν να σε μεταφέρουν στους δικούς τους μαγικούς κόσμους τα μεγάλα έργα του Κωνσταντίνου μ' εκείνους τους απίθανους συνδυασμούς των χρωμάτων.

Απ' εδώ μέχρι την Τουλόν και τον Λουί ήταν ένα πήδημα και το κάναμε με μεγάλο κέφι. Το Φιάτ λες και από μόνο του προχωρούσε μέσα από μικρές πολιτειούλες και χωριουδάκια, μέσα από δασωμένες εκτάσεις και πλάι από ποτάμια. Για να φτάσει τελικά μέχρι την απώτερη άκρη ενός πευκόφυτου βραχώδους κρημνού πάνω από τη θάλασσα. Εδώ, δυο χιλιόμετρα έξω από την Τουλόν, στην Πανσιόν Καπ Μπρουν παραθέριζε ο μεγάλος Ποιητής Λουί Αραγκόν. Ήταν και η Μελίνα μαζί μας, έφηβη πια, 14 χρόνων που άνοιγε τα φτερά της και διψούσε για μεγάλα πετάγματα. Είναι πραγματικό απόκτημα οι φωτογραφίες της Μελίνας με τον 85χρονο Λουί. Σ' ένα χορό μασκαρεμένων, με θέμα την Αναγέννηση, η Μελίνα συνόδευε με τον αέρα πριγκίπισσας τον «Καρδινάλιο» Αραγκόν, που 'παιρνε πολύ σοβαρά το ρόλο του. Εμείς

⇒ επιμέναμε να ντύσουμε Ποντίφικα τον Λουί, βρήκαμε και την κατάλληλη αμφίεση, εκείνος όμως αρνιόταν επίμονα, να κάνει μια τέτοια «ιεροσυλία». Σεβαστήκαμε λοιπόν την άρνησή του, ντύθηκε εγώ Πάπας και ο Λουί Καρδινάλιος και μια καταπληκτική φωτογραφία απαθανάτισε και τους δυο μας σ' ευλαβικό χαιρετισμό.

Υπήρχαν εκεί στην πανσιόν, ποιητές, άνθρωποι του θεάτρου, κινηματογραφιστές, που ετοιμάζαν ταινία για το ωβηλαίο του Αραγκόν, μέλη των αμερικανικών μπαλέτων Γκράχαμ, που βρίσκονταν σε περιοδεία εκείνες τις μέρες στη Γαλλία. Ήταν πολύβουη, θορυβώδης η ομήγυρη και μόνη εξαίρεση ο Λουί που έπαιρνε ήρεμος, αμέτοχος, πρωί, πρωί, με την ανατολή του ήλιου, τη θέση του στη βεράντα, με το κοστούμι πάνω από τις πιτζάμες και στο κεφάλι ένα μεγάλο, πλατύγυρο καπέλο. Αντικρύ του, το πλατύ πέλαγος, ο λουσμένος στο φως ορίζοντας. Πήγαινε κι εγώ και καθόμουνα πλάι του κι ήταν τόσο όμορφα. Ένα πρωινό, έτσι όπως κοιτάζαμε σιωπηλοί τα βράχια, τα μοναχικά δέντρα, τη θάλασσα, ήρθε και άραξε μπροστά μας μια βάρκα. Τότε θυμήθηκε ο Λουί την Πάφο, όπου τον είχα πάει την προηγούμενη χρονιά όταν ήρθε και μας βρήκε στο νησί. Στο μικρό λιμανάκι της Πάφου με το μεσαιωνικό κάστρο στο φόντο, ο Αραγκόν έλεγε και ξανάλεγε ότι τού ήταν όλα τόσο γνώριμα. Του ήταν τόσο οικείο το τοπίο!

Όταν έγραφε στις αρχές της δεκαετίας του '60 το «Μις α μορτ» είχε συγκεντρώσει όσα βιβλία μπόρεσε να βρει για την Κύπρο και ιδιαίτερα για την Πάφο, όπου ένας σταυροφόρος, ο Έρικ Εζεγκοντ, αρρώστησε και πέθανε και τον έθαψαν στο εκκλησάκι της Αγίας Σολομωνής. Και η «κυπριακή γη, που το 'χε η παράδοση να ξερνά τα ξένα κορμιά, το δέχτηκε». Έτσι διηγόταν ο Αραγκόν την ιστορία. Και πρόσθετε:

«Έτσι ήρθε να τελειώσει τη ζωή του αυτός, που τον τρέλανε η μουσική, στην πόλη όπου η Αφροδίτη είχε βγει από τους αφρούς της θάλασσας».

Και συνέχιζε:

«Αραγε θ' αρνιόταν τα δικά μας ανάξια κορμιά η φιλόξενη γη της Αφροδίτης;».

Αυτά τα 'λεγε όταν η Κύπρος βρισκόταν μονάχα στο διάβασμά του!

Σ' ένα από τα λευκώματά μου συναντώ και πάλι τον Αραγκόν. Ήταν η χρονιά που 'χε έρθει στην Κύπρο. Στη Λεμεσό τώρα στο σπίτι μας. Μαζί μας και η φίλη μας Νίκη Παπαδοπούλου, καθηγήτρια Γαλλικών. Είχε ζητήσει ο Λουί ν' ακούσει ποιήματα της Ελληνικής κι η Νίκη προσπαθούσε να μεταφράσει. Κι ύστερα ήρθε το αφιέρωμα στην Ελλη.

«Φέτος ξαναβρήκα στίχους φτιαγμένους για

Η Κυρία μέσο σοπράνο Αλεξάνδρα Παπατζάκου που διαπρέπει στο Παρίσι.

σας και διάβασα πράγματα πολύ όμορφα όπως ωραίοι είστε κι εσείς. Ειλικρινά θα 'λεγα ότι όλα μου φαίνονται σαν εικόνες δικές σας, ωραίο μου παιδί. Μοιάζετε μ' αυτό που ψάχνω, που έχει τα χρώματα της μέρας και της νύχτας». Λουί Αραγκόν: 31/10/81.

Ο Αραγκόν ήταν πάντα πλημμυρισμένος από μια έμφυτη αγάπη και καλοσύνη και δε δίσταζε να εκφράσει φωναχτά τον ενθουσιασμό του για κάτι που τον είχε αγγίξει.

Προσωπικά θεωρώ τη γνωριμία μου με τον Λουί Αραγκόν μίαν ευλογία. Ήταν μια γνωριμία, που επηρέασε μ' ένα αποφασιστικό τρόπο τις σχέσεις και τις δικές μου και της Ελλάδας με το Παρίσι. Κάθε χρόνο μηχανευόμασταν ευκαιρίες για το καθιερωμένο προσκήνιο στην οδό Βαρέν 36, στη φωλιά του Λουί και της Έλσας. Όταν πρωτοσυναντηθήκαμε, στα μέσα της δεκαετίας του '60, ζούσε ακόμα η Έλσα του. Στην πρώτη επίσκεψή μας στην οδό Βαρέν, συναντήσαμε και την αδελφή της Έλσας, τη Λίλη Μπρικ, την αγαπημένη Λίλη του Μαγιακόφσκι. Ήταν τότε μαζί μας και ο καλός μας φίλος ο Νίκος Αθανασίου. Μας είπαν ότι ο Αραγκόν μιλούσε και τ' αγγλικά και τα ρωσικά με σχετική άνεση αλλά δεν ήμασταν σίγουροι πώς θα συμπεριφερόταν στη συνάντηση. Τελικά χρησιμοποίησε και τις τρεις γλώσσες, ανάλογα με το πρόσωπο σ' οποίο απευθυνόταν.

Ένας κρίκος, που μας δένει στέρεα με τον Λουί Αραγκόν είναι ο Χαμίντ Φουλαντβίντ. Είχε ο Χαμίντ και το ταλέντο και τα νιάτα και ο Λουί θαύμαζε και τα δυο. Είχε συνοδεύσει τον Λουί σε πολλά ταξίδια του στην Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα, στην Κύπρο. Ήταν μαζί του και στις τελευταίες του στιγμές τα Χριστούγεννα του '82.

Σε μια πρόσφατή μας συνάντηση ο Χαμίντ είχε μαζί του και μια πολυτελή έκδοση ανέκδοτου ποιήματος του Αραγκόν. Δική του

επιμέλεια, δική του έκδοση, με δικό του εισαγωγικό σημείωμα. Ετοιμάζε και μίαν άλλη με ανέκδοτα πάλι κείμενα του Αραγκόν που θα εικονογραφούσε ο Φασιανός.

Φεύγοντας ο Αραγκόν άφησε ένα μικρό σουβενίρ στην Κύπρο. Το '82 κυκλοφόρησε σε 95 αντίτυπα μια έκδοση με τρία ποιήματα και λιθογραφίες Αλέκου Φασιανού. Οι ποιητές ήταν: Λουί Αραγκόν, Αλέν Τζοφρούα και Χαμίντ Φουλαντβίντ. Το ποίημα του Αραγκόν, ίσως το τελευταίο που έγραψε, έφερε την ημερομηνία 1/2/82 και έκλεινε με μια αναφορά στο νησί, που τον χάριδεψε και που ήρθε σαν το «τελευταίο σουβενίρ που κανείς δεν μπορεί να μου το πάρει».

Στην Κύπρο ήταν το τελευταίο ταξίδι του Αραγκόν και όλα μαρτυρούν ότι η Κύπρος ήταν στη σκέψη του όταν μιλούσε για το τελευταίο σουβενίρ. Κι ο Χαμίντ το επιβεβαιώνει αυτό.

Η ΧΗΡΑ ΤΟΥ ΖΕΡΑΡ ΦΙΛΙΠ

Οι μνήμες όμως από τη Γαλλία και το γαλλικό νότο δεν περιορίζονται εδώ. Από την Τουλόν ο δρόμος μάς παίρνει ανατολικά μέσα από αμπέλια και πέτρινα χωριουδάκια προς τη Ραματουέλ. Εκεί περνούσε τα καλοκαίρια της η άλλη καλή μας φίλη, η Αν Φιλίπ, η σύντροφος της ζωής της θρυλικής μορφής του γαλλικού κινηματογράφου Ζεράρ Φιλίπ, που είχε φύγει τόσο νέος στα 37 του χρόνια.

Την Αν Φιλίπ την πρωτοσυναντήσαμε στο βιβλίο «Όσο κρατάει ένας στεναγμός» όπου μετέφερε το σπαραγμό για το θάνατο του καλού της. Μας συγκλόνισε το βιβλίο κι όταν βρεθήκαμε στο Παρίσι ρωτήσαμε, μάθαμε και τη συνάντησάμε στο σπίτι της, στην οδό Τουρνόν 17, δυο βήματα από το θέατρο Όντεον. Έτσι απλά όταν προχώρησε η κουβέντα, μας είπε πως την επομένη θα 'φευγε για τη Ραματουέλ και πως θα της δίναμε χαρά αν πηγαίναμε κι εμείς. Σε μια βδομάδα πετάξαμε στη Νίκαια και η Αν ήρθε με το αμάξι και μας παράλαβε. Φρόντισε μάλιστα να οργανώσει την παραμονή μας μ' εκδρομές στους κρυφούς κολπίσκους τριγύρω και στο γειτονικό κοσμοπολίτικο Σεν Τροπέζ, όπου μας πήρε να γνωρίσουμε ένα φίλο της παλιό Μακι και τώρα εστιατόρα που έφτιαχνε την πιο νόστιμη μπουγιαμπές, τοπική ψαρόσουπα.

Ήταν μια σπουδαία γυναίκα η Αν. Βελγίδα την καταγωγή, ζωντανό, ανήσυχο πνεύμα με μεγάλη κουλτούρα, όλο ερωτήσεις. Πρόσφερε συνέχεια χωρίς να το δείχνει, χωρίς να το επιβάλλει, με διακριτικότητα. Είχε τρομερά αναπτυγμένο το αίσθημα της ανεξαρτησίας. Αγέρωχη, τολμηρή, είχε ταξιδέψει στην αχανή Κίνα καβάλα σε άλογο, πήγε στην Κούβα κι έμεινε δυο χρόνια εκεί, έγραψε ταξιδιωτικά, μυθιστορήματα, γύρισε ταινίες ντοκιμαντέρ για αφρικανικές χώρες. Ήταν πάντα ενήμερη για όλα, για τη γαλλική

και τη διεθνή πολιτική, για την πορεία της Σοβιετικής Ένωσης, που την έθλιβε γιατί ιδεολογικά βρισκόταν στον αριστερό χώρο, για τα νέα βιβλία, τα νέα θεατρικά έργα, τις νέες ταινίες. Από τη θέση της στο Εκδοτικό Γκαλιμάρ κρατούσε γερά το σφυγμό της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Το μόνο θέμα που απόφευγε να αγγίξει η Αν ήταν το θέμα Ζεράρ. Ούτε μια φωτογραφία του στο σπίτι. Στον τάφο του, στο κοιμητήριο της Ραματουέλ, που ήταν προσκύνημα, απέφυγε να μας συνοδεύσει. Η κόρη, η Αν Μαρί, φτασμένη ηθοποιός πια, μας εξομολογήθηκε μετά το θάνατο της καλής μας φίλης πως, όταν ήταν έφηβη, είχε φτάσει σε σημείο ρήξης με τη μητέρα της γιατί δεν υπήρχαν στο σπίτι φωτογραφίες του πατέρα. Μια εκδοχή ήταν πως η μητέρα ήθελε τα παιδιά της να σταθούν στα δικά τους πόδια κι όχι στ' όνομα του διάσημου Ζεράρ Φιλίπ.

Θυμάμαι την πρώτη επίσκεψη στο εξοχικό της Ραματουέλ. Ήταν εκεί και ο μεγάλος γιος της Αν από πρώτο γάμο με την οικογένειά του. Εκεί και τα δυο μικρότερα παιδιά, η Αν Μαρί και ο Ολιβιέ. Η νύφη, η Ιβόν, λογοτεχνικός συντάκτης της «Μοντ». Σ' ένα συνέδριο στην Πράγα θα γνωρίζαμε τη μητέρα της Ιβόν, τη Ρούτα Σαντούλ, μια πανέξυπνη γυναίκα, που περιφερόταν από Φεστιβάλ Κινηματογράφου σε Φεστιβάλ ως μέλος των Κριτικών Επιτροπών. Η Ρούτα ήταν σύζυγος του ιστορικού του κινηματογράφου Ζορζ Σαντούλ, μέλους της ομάδας των βετεράνων σουρεαλιστών Μπρετόν, Αραγκόν, Ελιάρ. Τόσο πολύ μάς είχε σκλαβώσει η Ρούτα που την προσκαλέσαμε να 'ρθει στην Κύπρο κι εκείνη ήρθε κι έμεινε μαζί μας, τη συστήσαμε και σε φίλους κι ένα βράδυ μίλησε στην Μπουάτ «Νήλιος» του Μπάμπη Αναγιωτού για τους μεγάλους του 30 στο Παρίσι.

Η Αν Φιλίπ δεν κατόρθωσε δυστυχώς να κάνει το ταξίδι προς την Κύπρο άνκαι σ' όλα της τα βιβλία η αφιέρωση κάνει αναφορά σ' αυτό το ταξίδι και στην ελπίδα πως θα 'ρχόταν σύντομα να μας βρει. Και πρέπει να πω, ότι είχαμε γίνει ιδιαίτερα πειστικοί μετά από το ταξίδι της Αν στην Αθήνα, το '71, ύστερα από πρόσκληση του Γιώργου Σεφέρη και την επιστροφή της στο Παρίσι με τρεις μαγνητοταινίες.

Η πρώτη της συνάντηση με το Σεφέρη είχε γίνει την προηγούμενη χρονιά όταν ο ποιητής πήγε στο Παρίσι για ιατρικές εξετάσεις. Τότε ο μεταφραστής του Σεφέρη, ζήτησε από τη φίλη μας να φιλοξενήσει τον Έλληνα Νομπελίστα. Κι εκείνη ολοπρόθυμα τον φιλοξένησε. Και την επόμενη χρονιά πρόσφερε ο Σεφέρης τη δική του φιλοξενία.

Ο διάσημος σκηνοθέτης Κώστας Γαβράς στο σπίτι του στο Παρίσι. Μαζί του η Έλλη Παιονίδου και ο Κύπριος σκηνοθέτης Νίκος Αθανασίου.

Στο κέντρο της φωτογραφίας ο μεγάλος Γάλλος ποιητής Λουί Αραγκόν. Πλάι του η Κυπρία ποιήτρια Έλλη Παιονίδου, ο Πέρσης ποιητής Χαλίμτ Φουλαντίντ και η Μελίνα Παιονίδου.

Πήγε η Αν και πήρε μαζί της και το μαγνητόφωνο. Κι όταν επέστρεψε στο Παρίσι δημοσίευσε ένα άρθρο στη «Μοντ» για τη συνομιλία της με το Σεφέρη. Δε θέλησε όμως να προχωρήσει πιο πέρα και ν' αξιοποιήσει τις μαγνητοταινίες. Επρεπε, έλεγε, να πάρει την έγκριση της Μαρώς. Σ' εμάς όμως δινόταν η ευκαιρία να πιέσουμε για ένα ταξίδι προς την Κύπρο για να δει τον κόσμο που τόσο είχε αγαπήσει ο ποιητής.

Τον Απρίλη του '90 ήρθε και μας βρήκε η είδηση για το θάνατο της φίλης μας και λίγους μήνες πιο ύστερα, όταν βρεθήκαμε στο Παρίσι, επικοινωνήσαμε με τα παιδιά. Το αποτέλεσμα ήταν να πάρουμε το επόμενο μεσημέρι το τρένο για την Τρουβίλ, στο βορρά, όπου είχε το δικό της εξοχικό η κόρη. Ήταν μια χειμωνιάτικη, φουρτουνιασμένη μέρα και την Τρουβίλ, που ήταν καταφύγιο των καλλιτεχνών, την χτυπούσαν τα παγωμένα κύματα του Ατλαντικού.

Δεν είχε προφτάσει να δει το σπίτι η μητέρα. Όταν αγοράστηκε και με λεφτά της και διευθετήθηκε η επίσκεψη αντι για μήνυμα για την ώρα άφιξης πήγε μήνυμα από το νοσοκομείο. Δεν την πρόφτασαν.

Επέμεναν πολύ η Αν Μαρί και ο Ζερόμ να διανυκτερεύσουμε στην Τρουβίλ, εμείς όμως είχαμε άλλα σχέδια και πήραμε το μεταμεσονύχτιο τρένο για το Παρίσι. Μαζί μας μεταφέραμε και τις τρεις μαγνητοταινίες με το λόγο του Γιώργου Σεφέρη. Ήξερε καλά η Αν Μαρί τη φίλη μας με τη μητέρα και ήθελε να μας εμπιστευθεί το πολύτιμο υλικό. Ένα χρόνο πιο ύστερα θα κυκλοφορούσε στην Αθήνα η «Συνομιλία». Στο εξώφυλλο φωτογραφία του Σεφέρη με την Αν Φιλίπ κι ένας δικός μου πρόλογος για την ιστορία πίσω από τις μαγνητοταινίες και τον κύκλο που διέγραψαν μέσω Κύπρου για να επιστρέψουν στην Αθήνα.

Με τον ίδιο το Σεφέρη, υπήρξαμε, πρέπει να πω, άτυχοι. Ο Νίκος Καββαδίας, ο ποιητής, ο πεζογράφος, ο ασυρματιστής, ο φίλος, μας μιλούσε πολύ για τον Ποιητή. Είχαμε κάνει ουκ ολίγα ταξίδια με το «Απολλώνια», το πλοίο του Κόλια, κι ήταν ανεπανάληπτες στιγμές για μας οι κουβέντες με τον Μαραμπού, όπως τον έλεγαν οι φίλοι του. Ανεξάντλητος σ' ανέκδοτα, ολόκληρη εγκυκλοπαίδεια, στις γνώσεις για την ελληνική λογοτεχνία και τους δημιουργούς της, πλημμυρισμένος με χιούμορ μπορούσε να σε κρατά καθηλωμένο ολόκληρες ώρες με τις ιστορίες του.

Σ' ένα από τα ταξίδια μας, το καλοκαίρι του '71, όταν βγαίναμε από τον Πειραιά με κατεύθυνση τη Βενετία ο Κόλιας μάς ανακοίνωσε πως στην επιστροφή θα παίρναμε και το Σεφέρη μαζί μας στην Κύπρο. Του το 'χε πει στο τηλέφωνο. Βαλτήκαμε λοιπόν να διαβάσουμε και να ξαναδιαβάσουμε Σεφέρη. Ο Κόλιας μάς τροφοδότησε από τη μικρή του καμπίνα με βιβλία. Μας διηγόταν και ιστορίες για το Σεφέρη. Δεν ήταν και τόσο προσιτός, μάς είπε. Κάποτε τον είχε πλησιάσει ένας αξιωματικός του πλοίου για να του πει πόσο τού αρέσει η ποίησή του κι εκείνος ούτε τον καταξίωσε με απάντηση. Κι ο Κόλιας τού είπε:

«Έκανες λάθος ποιητή!».

Πρέπει να πω, ότι ο λόγος του Σεφέρη έφτανε πάντα κοντά μου με ιδιαίτερη δύναμη. Με συνάρπαζε η πνευματικότητα που διαπερνούσε τους στίχους του, η ικανότητά του να πλάθει μύθους, που ανάδιδαν μια μαγεία, η χυμώδης γλώσσα του.

Είπα, όμως, σταθήκαμε άτυχοι. Στην επιστροφή από τη Βενετία, εκεί που ήμασταν έτοιμοι για τη συνάντηση, πληροφορηθήκαμε πως το ταξίδι δε θα γίνει. Ο Σεφέρης ήταν σοβαρά άρρωστος. Έτσι το μόνο σεφερικό κείμενο, που έχουμε με αφιέρωση είναι η αλληλογραφία του Ποιητή με τον Αδαμάντιο

Κορσί. Διαμυλίκι.